Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (neljäs jaosto)

17 päivänä heinäkuuta 2014*

Sosiaalipolitiikka — EY 141 artikla — Naispuolisten ja miespuolisten työntekijöiden samapalkkaisuus — Välitön oikeus varhennettuun eläkkeeseen — Eläkkeen laskemisessa käytettävä palvelusaikaa koskeva hyvitys — Edut, joista hyötyvät pääasiallisesti naispuoliset virkamiehet — Välillinen syrjintä — Objektiiviset perustelut — Tosiasiallinen pyrkimys saavuttaa haluttu tavoite — Toimeenpanon johdonmukaisuus — EY 141 artiklan 4 kohta — Toimenpiteet, joilla pyritään hyvittämään naispuolisten työntekijöiden työuralle aiheutuneet haitat — Soveltamatta jättäminen

Asiassa C-173/13,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka cour administrative d'appel de Lyon (Ranska) on esittänyt 3.4.2013 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 9.4.2013, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Maurice Leone ja

Blandine Leone

vastaan

Garde des Sceaux, ministre de la Justice ja

Caisse nationale de retraite des agents des collectivités locales,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja L. Bay Larsen sekä tuomarit M. Safjan, J. Malenovský, A. Prechal (esittelevä tuomari) ja K. Jürimäe,

julkisasiamies: N. Jääskinen,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Maurice ja Blandine Leone, edustajanaan avocat B. Madignier,

— Caisse nationale de retraite des agents des collectivités locales, asiamiehenään J.-M. Bacquer,

— Ranskan hallitus, asiamiehinään M. Hours, G. de Bergues ja S. Menez,

— Euroopan komissio, asiamiehenään D. Martin,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

kuultuaan julkisasiamiehen 27.2.2014 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee SEUT 157 artiklan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa kantajina ovat Maurice ja Blandine Leone ja vastaajina oikeusministeri (Garde des Sceaux, ministre de la Justice) ja Caisse nationale de retraite des agents des collectivités locales (paikallisten julkisyhteisöjen henkilöstön eläkekassa, jäljempänä CNRACL) ja joka koskee Ranskan valtiolle esitettyä korvausvaatimusta vahingosta, jonka asianomaisten henkilöiden väitetään kärsineen sen vuoksi, että CNRACL kieltäytyi myöntämästä Maurice Leonelle välitöntä oikeutta varhennettuun eläkkeeseen ja palvelusaikaa koskevaa hyvitystä eläkettä laskettaessa.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

3 Ranskalaisten siviili- ja sotilasvirkamiesten eläkkeistä (code des pensions civiles et militaires de retraite français, jäljempänä eläkelaki) annetun lain L. 1 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Eläke on henkilökohtainen ja elinikäinen rahallinen suoritus, joka myönnetään siviili- ja sotilasvirkamiehille sekä kuolemantapauksessa heidän jälkeensä jääville lakisääteisille oikeudenomistajille korvauksena tehtävien säännönmukaisesta päättymisestä.

Eläkkeen suuruus määräytyy palveluksen tason, keston ja luonteen perusteella, ja eläkkeen avulla eläkkeensaajalle taataan virkauran päätyttyä aineelliset olosuhteet, jotka ovat suhteessa siihen asemaan, joka hänellä on tehtäviensä osalta.”

Varhennettuun eläkkeeseen liittyvää välitöntä oikeutta koskevat säännökset

4 Ennakkoratkaisupyynnöstä käy ilmi, että siviilivirkamiehillä on tietyin edellytyksin välitön oikeus varhennettuun eläkkeeseen.

5 Näitä ovat esimerkiksi edellytykset, joista on säädetty eläkelain L. 24 §:n I momentin 3 kohdassa, jossa, sellaisena kuin se on muutettuna 30.12.2004 annetun vuoden 2004 lisätalousarviota koskevan lain (JORF 31.12.2004, s. 22522) 136 §:llä, säädetään seuraavaa:

”I. – Eläke maksetaan:

– –

3° jos siviilivirkamies on kolmen joko elossa olevan lapsen tai sodassa kuolleen lapsen vanhempi tai sellaisen elossa olevan yli vuoden ikäisen lapsen vanhempi, jonka invaliditeetti on vähintään 80 prosenttia, edellyttäen että virkamies on kunkin lapsen vuoksi keskeyttänyt työskentelyn Conseil d’État’n kuulemisen jälkeen annetussa asetuksessa (décret en Conseil d’État) tarkoitetulla tavalla.

Edellisessä kohdassa tarkoitetun työnteon keskeyttämisen ajanjaksoihin rinnastetaan ne ajanjaksot, joilta ei ole suoritettu pakollisia maksuja peruseläkejärjestelmään Conseil d’État’n kuulemisen jälkeen annetussa asetuksessa tarkoitetulla tavalla.

Ensimmäisessä kohdassa tarkoitettuihin lapsiin rinnastetaan L. 18 §:n II momentissa luetellut lapset, joiden hoidosta asianomainen on vastannut mainitun pykälän III momentissa tarkoitetulla tavalla”.

6 Eläkelain L. 18 §:n II momentin 3–6 kohdassa on seuraava luettelo:

”puolison aikaisemmassa avioliitossa syntyneet lapset, avioliiton ulkopuolella syntyneet lapset, joiden syntyperä on osoitettu, sekä ottolapset;

lapset, joihin nähden eläkkeensaajalle tai tämän puolisolle on myönnetty vanhemmuuteen liittyvä vastuu;

lapset, joiden holhous on myönnetty eläkkeensaajalle tai tämän puolisolle, jos holhoukseen liittyy lapsen tosiasiallinen ja pysyvä huoltajuus;

lapset, jotka eläkkeensaaja tai tämän puoliso on ottanut talouteensa kasvattilapsiksi, jos tämä osoittaa huoltavansa lasta tosiasiallisesti ja pysyvästi Conseil d’État’n kuulemisen jälkeen annetussa asetuksessa vahvistetulla tavalla”.

7 Eläkelain 18 §:n III momentissa on seuraava tarkennus:

”Sodassa kuolleita lapsia lukuun ottamatta lapsen on täytynyt olla hoidettavana vähintään yhdeksän vuoden ajan joko ennen kuin lapsi on täyttänyt 16 vuotta tai ennen sitä ikää, jolloin häneen sosiaaliturvalain L. 512-3 ja R. 512-2–R. 512-3 §:n nojalla kohdistuva elatusvelvollisuus lakkaa.

Edellä mainitun ajallisen edellytyksen täyttämiseksi otetaan tarvittaessa huomioon ajanjakso, jona lapset ovat olleet puolison hoidettavana eläkkeensaajan kuoleman jälkeen.”

8 Eläkelain, sellaisena kuin se on muutettuna vuoden 2004 lisätalousarviosta annetun lain (30.12.2004 annettu laki nro 2004-1485) 136 §:n täytäntöönpanosta 10.5.2005 annetulla asetuksella nro 2005-449, jolla muutettiin siviili- ja sotilasvirkamiesten eläkkeitä koskevia säännöksiä (JORF 11.5.2005, s. 8174), R. 37 §:ssä säädetään seuraavaa:

”I. – L. 24 §:n I momentin 3 kohdan 1 alakohdassa tarkoitetun työnteon keskeytymisen on pitänyt jatkua yhtäjaksoisesti vähintään kaksi kuukautta, ja virkamiehen on pitänyt keskeytyksen alkaessa olla vakuutettuna pakollisessa eläkejärjestelmässä. Kun lapsia syntyy tai adoptoidaan samanaikaisesti useampia, huomioon otetaan kaikkien lasten osalta yhteisesti kahden kuukauden mittainen työnteon keskeytyminen.

Ajanjakson, jona työnteko on keskeytynyt, täytyy sijoittua aikavälille, joka alkaa syntymää tai adoptiota edeltäneen neljännen viikon ensimmäisestä päivästä ja päättyy synnytystä tai adoptiota seuraavan kuudennentoista viikon viimeiseen päivään.

Edellisestä momentista poiketen L. 18 §:n II momentin 3, 4, 5 ja 6 kohdassa lueteltujen lasten, joiden hoidosta asianomainen on vastannut mainitun pykälän III momentissa tarkoitetulla tavalla, osalta työnteon on pitänyt keskeytyä joko ennen lapsen kuudettatoista syntymäpäivää tai ennen kuin heihin sosiaaliturvalain L. 512-3 ja R. 512-2–R. 512-3 §:n nojalla kohdistuva elatusvelvollisuus lakkaa.

II. – Työnteon keskeytymisen pituutta arvioitaessa otetaan huomioon jaksot, jolloin työsopimuksen täytäntöönpanoa on lykätty tai palvelus on tosiasiallisesti keskeytynyt

a) äitiysloman – –

b) isyysloman – –

c) adoptiovapaan – –

d) vanhempainvapaan – –

e) sairaan tai vammautuneen lapsen hoitamiseksi myönnetyn hoitovapaan – –

f) sellaisen virkavapaan vuoksi, joka on myönnetty alle kahdeksan vuoden ikäisen lapsen hoitamiseksi – –.

III. – L. 24 §:n I momentin 3 kohdan 2 alakohdassa tarkoitettuja jaksoja ovat jaksot, joilta asianomainen ei ole maksanut eläkemaksuja ja joiden aikana hän ei ole harjoittanut mitään ammatillista toimintaa.”

Hyvitystä koskevat säännökset

9 Paikallisten julkisyhteisöjen henkilöstön eläkekassaan kuuluvien virkamiesten eläkejärjestelmästä 26.12.2003 annetun asetuksen nro 2003-1306 (JORF 30.12.2003, s. 22477) 15 §:ssä säädetään seuraavaa:

”I. – Tosiasialliseen palvelusaikaan lisätään valtion siviilivirkamiehiä koskevien edellytysten mukaisesti seuraavat hyvitykset:

– –

2° Hyvitys kultakin vuosineljännekseltä edellyttäen, että virkamies on keskeyttänyt työnteon, kustakin ennen 1.1.2004 avioliitossa tai avioliiton ulkopuolella syntyneestä lapsesta tai ottolapseksi otetusta lapsesta ja edellyttäen, että lapsi on ollut henkilön hoidettavana vähintään yhdeksän vuoden ajan ennen lapsen 21. syntymäpäivää, ja kaikista muista 24 §:n II momentissa tarkoitetuista lapsista, jotka on otettu huollettaviksi ennen 1.1.2004.

Työnteon on pitänyt keskeytyä yhtäjaksoisesti vähintään kahden kuukauden ajaksi äitiysloman, adoptiovapaan, vanhempainvapaan taikka sairaan tai vammautuneen lapsen hoitamiseksi myönnetyn hoitovapaan tai sellaisen virkavapaan vuoksi, joka on myönnetty alle kahdeksan vuoden ikäisen lapsen hoitamiseksi – –

Edellä olevan 2 kohdan säännöksiä sovelletaan 28.5.2003 alkaen maksettaviin eläkkeisiin;

3° edellä 2 kohdassa tarkoitettu hyvitys myönnetään naispuolisille virkamiehille, jotka ovat synnyttäneet opiskelunsa aikana ennen 1.1.2004 ja ennen kuin heidät on otettu julkishallinnon palvelukseen, kun palvelukseenotto on tapahtunut kahden vuoden kuluessa kilpailuun osallistumiseksi vaadittavan tutkinnon suorittamisesta, eikä heiltä voida vaatia ammattitoiminnan keskeytymistä koskevan edellytyksen täyttymistä;

– –”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

10 Maurice Leone työskenteli julkisen sektorin sairaalatyöntekijänä Lyonin hoitokodeissa vuosina 1984–2005.

11 Hän haki 4.4.2005 välitöntä pääsyä varhennetulle eläkkeelle kolmen lapsen, jotka olivat syntyneet 9.10.1990, 31.8.1993 ja 27.11.1996, isänä.

12 CNRACL hylkäsi hakemuksen 18.4.2005 tekemällään päätöksellä sillä perusteella, ettei Leone ollut keskeyttänyt työntekoaan kunkin lapsen vuoksi eläkelain L. 24 §:n I momentin 3 kohdan mukaisesti. Maurice Leonen tästä päätöksestä nostama kanne jätettiin tutkimatta tribunal administratif de Lyonin 18.5.2006 antamalla määräyksellä.

13 Maurice Leone ja hänen puolisonsa panivat 31.12.2008 vireille oikeudenkäyntimenettelyn saadakseen korvausta vahingosta, joka oli aiheutunut Maurice Leoneen kohdistuneesta unionin oikeuden vastaisesta välillisestä syrjinnästä. Tämä syrjintä johtui Leonen pariskunnan mukaan yhtäältä eläkelain L. 24 ja R. 37 §:stä yhdessä luettuina sekä toisaalta asetuksen nro 2003-1306 palvelusvuosista myönnettävää hyvitystä koskevan 15 §:n 2 momentista.

14 Tribunal administratif de Lyonin hylättyä kanteen 17.7.2012 antamallaan tuomiolla Leonen pariskunta valitti kyseisestä tuomiosta cour administrative d'appel de Lyoniin.

15 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin totesi tässä yhteydessä, että lakien antamisesta johtuva valtion korvausvastuu voi syntyä, jos lait on annettu Ranskan kansainvälisten sitoumusten vastaisesti, ja päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Voidaanko [eläkelain] L. 24 ja R. 37 §:n, sellaisina kuin ne ovat muutettuina – – lailla nro 2004-1485 ja – – asetuksella nro 2005-449, kun niitä luetaan yhdessä, katsoa merkitsevän [SEUT] 157 artiklassa tarkoitettua välillistä syrjintää miesten ja naisten välillä?

2) Voidaanko – – asetuksen nro 2003-1306 15 §:n säännösten katsoa merkitsevän [SEUT] 157 artiklassa tarkoitettua välillistä syrjintää miesten ja naisten välillä?

3) Jos jompaankumpaan edellä esitetyistä kysymyksistä vastataan myöntävästi, voidaanko tällainen välillinen syrjintä oikeuttaa [SEUT] 157 artiklan 4 kohdan määräyksillä?”

Asian käsittelyn vaiheet unionin tuomioistuimessa

16 Julkisasiamiehen annettua ratkaisuehdotuksensa Leonen pariskunta vaati unionin tuomioistuimen kirjaamoon 25.3.2014 toimittamallaan asiakirjalla tämän asian siirtämistä unionin tuomioistuimen suuren jaoston käsiteltäväksi ja asian suullisen käsittelyn määräämistä uudelleen aloitettavaksi.

17 Sen lisäksi, että asianomaiset osapuolet toteavat olevansa eri mieltä kyseisestä ratkaisuehdotuksesta, he vetoavat vaatimuksensa tueksi ensinnäkin siihen seikkaan, että 20.1.2014 on säädetty eläkeuudistuksesta, jolla ei muuteta pääasiassa kyseessä olevia etuja mutta jossa kuitenkin säädetään tulevasta hallituksen selonteosta, jossa puolestaan ilmoitetaan eläkejärjestelmiin liittyvien perhe-etuuksien muutoksista. Asianomaisten osapuolten mukaan kyse on uudesta seikasta, jonka perusteella asian käsittely voidaan aloittaa uudelleen.

18 Toiseksi pääasian kantajat väittävät, ettei Ranskan hallituksen huomautuksissa eikä julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksessa ole mainittu miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen toteuttamisesta ammatillisissa sosiaaliturvajärjestelmissä 24.7.1986 annettua neuvoston direktiiviä 86/378/ETY (EYVL L 225, s. 40), sellaisena kuin se on muutettuna 20.12.1996 annetulla neuvoston direktiivillä 96/97/EY (EYVL L 46, s. 20). Näin ollen kantajat katsovat voivansa vedota seikkaan, josta osapuolet eivät ole lausuneet ja jonka nojalla asian suullinen käsittely voidaan aloittaa uudelleen.

19 Aluksi on todettava ensinnäkin vaatimuksesta, joka koskee asian siirtämistä unionin tuomioistuimen suurelle jaostolle, ettei Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön tai unionin tuomioistuimen työjärjestyksen missään määräyksessä määrätä tämän tyyppisen vaatimuksen käsittelemisestä ennakkoratkaisumenettelyssä.

20 Työjärjestyksen 60 artiklan 3 kohdan mukaan ratkaisukokoonpano, jolle asia on jaettu, voi kyllä milloin tahansa pyytää unionin tuomioistuimelta asian siirtämistä laajempaan ratkaisukokoonpanoon, mutta kyse on tällöin toimenpiteestä, josta kokoonpano, jonka ratkaistavaksi asia on annettu, päättää lähtökohtaisesti viran puolesta ja vapaasta harkinnasta (ks. vastaavasti tuomio Espanja v. neuvosto, C-310/04, EU:C:2006:521, 22 kohta).

21 Nyt käsiteltävässä asiassa unionin tuomioistuimen neljäs jaosto katsoo, ettei ole syytä pyytää unionin tuomioistuinta siirtämään tätä asiaa suurelle jaostolle.

22 Toiseksi on huomautettava, että kyseisen työjärjestyksen 83 artiklan mukaan unionin tuomioistuin voi julkisasiamiestä kuultuaan määrätä asian käsittelyn suullisen vaiheen aloitettavaksi tai aloitettavaksi uudelleen erityisesti, jos unionin tuomioistuin katsoo, ettei sillä ole riittävästi tietoa asiasta, tai jos asianosainen on suullisen vaiheen päättyneeksi julistamisen jälkeen vedonnut uuteen seikkaan, joka voi olennaisesti vaikuttaa unionin tuomioistuimen ratkaisuun, taikka jos asia on ratkaistava sellaisella perusteella, josta asianosaisella tai perussäännön 23 artiklassa tarkoitetulla osapuolella ei ole ollut tilaisuutta lausua.

23 Nyt käsiteltävässä asiassa unionin tuomioistuin katsoo ensinnäkin, että kumpikaan asianosainen eikä kukaan asianomaisista osapuolista ole esitetyistä huomautuksista tiedon saatuaan pyytänyt istunnon järjestämistä siten kuin tästä mahdollisuudesta on määrätty unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 76 artiklassa.

24 Toiseksi unionin tuomioistuin katsoo julkiasiamiestä kuultuaan, että sillä on riittävät tiedot asian ratkaisemiseksi.

25 Erityisesti Leonen pariskunnan väittämästä uudesta seikasta on todettava, että ei vaikuta siltä, että lailla, johon pariskunta on vedonnut ja joka on tullut voimaan riidanalaisten tapahtumien jälkeen, olisi merkityksellinen vaikutus ratkaisuun, jota unionin tuomioistuimelta pyydetään.

26 Lisäksi se, että Ranskan hallitus ei ole viitannut direktiiviin 86/378 kirjallisissa huomautuksissaan tai suullisessa käsittelyssä, jota se olisi voinut pyytää tässä tarkoituksessa, ja se, että julkisasiamies ei myöskään ole maininnut tätä direktiiviä ratkaisuehdotuksessaan, kun taas Leonen pariskunta on huomautuksissaan viitannut siihen, eivät missään tapauksessa riitä perusteluksi suullisen käsittelyn uudelleen aloittamiselle sillä perusteella, että osapuolet eivät ole lausuneet tällaisesta seikasta.

27 Edellä esitetyn perusteella unionin tuomioistuin katsoo, että ei ole syytä määrätä asian käsittelyn suullista vaihetta uudelleen aloitettavaksi.

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Tutkittavaksi ottaminen

28 Ranskan hallitus vaatii ensisijaisesti ennakkoratkaisupyynnön tutkimatta jättämistä sillä perusteella, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin ei ole esittänyt yhteyttä pääasiassa kyseessä olevien kansallisten säännösten ja SEUT 157 artiklan välillä eikä syitä, joiden vuoksi näiden kansallisten säännösten ja tämän artiklan välinen yhteensopivuus voidaan kyseenalaistaa.

29 Kyseisen hallituksen mukaan ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen olisi pitänyt selittää, mitkä ovat ne vaikutukset, jotka liittyvät kyseisiin kansallisiin säännöksiin ja jotka ovat unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössään vahvistamat edellytykset huomioon ottaen sellaisia, että niiden perusteella voidaan todeta välillinen syrjintä. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen olisi Ranskan hallituksen mielestä myös pitänyt esittää syyt, joiden vuoksi se ei yhtynyt kantaan, jonka Conseil d'État (Ranska) on aiemmin omaksunut oikeuskäytännössään ja jonka mukaan tällaista välitöntä syrjintää ei ollut tapahtunut eikä asiasta ollut tarpeen pyytää unionin tuomioistuimelta ennakkoratkaisua.

30 Tästä on huomautettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan SEUT 267 artiklan mukaisessa menettelyssä yksinomaan kansallisen tuomioistuimen, jossa asia on vireillä ja joka vastaa annettavasta ratkaisusta, tehtävänä on kunkin asian erityispiirteiden perusteella harkita, onko ennakkoratkaisu tarpeen asian ratkaisemiseksi ja onko sen unionin tuomioistuimelle esittämillä kysymyksillä merkitystä asian kannalta. Kun esitetyt kysymykset koskevat unionin oikeuden tulkintaa, unionin tuomioistuimen on tämän vuoksi lähtökohtaisesti ratkaistava ne (ks. mm. tuomio Carmen Media Group, C-46/08, EU:C:2010:505, 75 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

31 Kansallisen tuomioistuimen esittämään ennakkoratkaisukysymykseen vastaamisesta kieltäytyminen on mahdollista vain, jos on ilmeistä, että pyydetyllä unionin oikeuden tulkinnalla ei ole mitään yhteyttä pääasian tosiseikkoihin tai kohteeseen, jos ongelma on luonteeltaan hypoteettinen tai jos unionin tuomioistuimella ei ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin (ks. mm. tuomio Carmen Media Group, EU:C:2010:505, 76 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

32 Nyt käsiteltävässä asiassa kansallisen oikeuden seikat ja tosiseikat, jotka käyvät ilmi ennakkoratkaisupyynnön esittämisestä tehdystä päätöksestä, ovat kuitenkin riittäviä niin, että unionin tuomioistuin voi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin, ja näillä kysymyksillä on selvä yhteys kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian kohteeseen. Syistä, joiden vuoksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on pohtinut kysymyksissään mainitsemiensa unionin säännösten tulkintaa, ja yhteydestä, jonka se katsoo olevan olemassa näiden säännösten ja pääasiassa kyseessä olevien kansallisten säännösten välillä, on todettava, että yhteys voidaan helposti päätellä ennakkoratkaisupyynnöstä ja erityisesti kyseisessä pyynnössä esiintyvistä pääasian asianosaisten väitteistä ja perusteluista.

33 Oikeuskäytännössä on vakiintuneesti todettu, että SEUT 267 artiklassa annetaan kansallisille tuomioistuimille mitä laajimmat mahdollisuudet saattaa asia unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi, jos ne katsovat, että niiden käsiteltävänä olevassa asiassa on kysymys sellaisten unionin oikeuden säännösten tai määräysten tulkinnasta, joita tarvitaan niiden käsiteltäväksi saatetun riita-asian ratkaisemisessa. Siten on erityisesti niin, että tuomioistuimella, jonka päätöksiin saa hakea muutosta, on oltava vapaus saattaa unionin tuomioistuimen käsiteltäväksi aiheelliseksi katsomiaan kysymyksiä, jos se katsoo, että ylemmän oikeusasteen tuomioistuimen tekemän oikeudellisen arvioinnin takia sen olisi annettava unionin oikeuden vastainen ratkaisu (ks. mm. tuomio Elchinov, C-173/09, EU:C:2010:581, 26 ja 27 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

34 Edellä esitetystä seuraa, että Ranskan hallituksen esittämät väitteet on hylättävä ja ennakkoratkaisupyyntö on otettava tutkittavaksi.

Asiakysymys

Alustavat huomautukset

35 Yhtäältä on huomautettava, että pääasiassa on kyse korvausvaatimuksesta, joka perustuu siihen, että pääasian kantajalle ei ole voimassa olevien kansallisten säännösten nojalla myönnetty huhtikuusta 2005 alkaen välitöntä oikeutta varhennettuun eläkkeeseen eikä palvelusaikaa koskevaa hyvitystä eläkkeessä sen jälkeen, kun CNRACL hylkäsi 18.4.2005 näitä etuja koskevan kantajan pyynnön. Näissä olosuhteissa, ja kun otetaan huomioon se, että Lissabonin sopimus on tullut voimaan vasta 1.12.2009, on esitettyihin kysymyksiin vastaamiseksi otettava huomioon, kuten erityisesti komissio ja Leonen pariskunta ovat vaatineet, ennemminkin EY 141 artikla kuin SEUT 157 artikla, johon ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on viitannut näissä kysymyksissään.

36 Toisaalta on todettava, että pääasiassa kyseessä oleviin eläkehyvityksiin liittyvät kansalliset säännökset, joita toinen kysymys koskee, on säädetty tuomion Griesmar (C-366/99, EU:C:2001:648) antamisen vuoksi; tämän tuomion mukaan aiemmin voimassa ollut kansallinen lainsäädäntö oli ristiriidassa EY 141 artiklan mukaisen samapalkkaisuuden periaatteen kanssa.

37 Yhteisöjen tuomioistuin on nimittäin katsonut kyseisessä tuomiossa tämän aikaisemman kansallisen säännöstön mukaisesta eläkehyvityksestä, jonka myöntäminen riippui yksinomaan lasten kasvatukseen liittyvästä edellytyksestä, että naispuoliset virkamiehet ja miespuoliset virkamiehet olivat tämän edellytyksen osalta keskenään samankaltaisessa tilanteessa niin, että kun kyseinen hyvitys myönnettiin ainoastaan naispuolisille virkamiehille ja suljettiin pois oikeus miespuolisilta virkamiehiltä, vaikka he saattoivat osoittaa vastanneensa lastensa kasvatuksesta, tämä säännöstö merkitsi EY 141 artiklan vastaista välitöntä sukupuoleen perustuvaa syrjintää (ks. tuomio Griesmar, EU:C:2001:648, erityisesti 53–58 ja 67 kohta).

Toinen kysymys

38 Toisella kysymyksellään, joka on käsiteltävä ensin, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee, onko EY 141 artiklaa tulkittava siten, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen eläkehyvitysjärjestelmän on katsottava merkitsevän tämän artiklan vastaista naispuolisten ja miespuolisten työntekijöiden palkkaa koskevaa välillistä syrjintää.

39 Aluksi on huomautettava, että yhteisöjen tuomioistuin on todennut, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen Ranskan virkamiesten eläkejärjestelmän perusteella maksettavat eläkkeet kuuluvat EY 141 artiklassa tarkoitettuun palkan käsitteen alaan (ks. vastaavasti tuomio Griesmar, EU:C:2001:648, 26–38 kohta ja tuomio Mouflin, C-206/00, EU:C:2001:695, 22 ja 23 kohta).

40 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan EY 141 artiklan mukaisen samapalkkaisuusperiaatteen vastaista on paitsi välittömästi sukupuoleen perustuvaa syrjintää merkitsevien säännösten soveltaminen, myös sellaisten säännösten soveltaminen, joilla pidetään yllä miespuolisten ja naispuolisten työntekijöiden erilaista kohtelua soveltamalla arviointiperusteita, jotka eivät perustu sukupuoleen, silloin kun tällaista erilaista kohtelua ei voida selittää objektiivisesti perustelluilla tekijöillä, jotka eivät ole millään tavalla sukupuolen perusteella syrjiviä (ks. mm. tuomio Seymour-Smith ja Perez, C-167/97, EU:C:1999:60, 52 kohta ja tuomio Voß, C-300/06, EU:C:2007:757, 25 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

41 Tarkemmin sanottuna unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä käy ilmi, että kyseessä on välillinen syrjintä silloin, kun kansallisen toimenpiteen, joka tosin on sanamuodoltaan neutraali, soveltaminen on tosiasiassa epäedullinen huomattavasti suuremmalle määrälle yhtä sukupuolta olevia työntekijöitä kuin toista sukupuolta olevia työntekijöitä (ks. mm. tuomio Z, C-363/12, EU:C:2014:159, 53 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Tällainen toimenpide on yhdenmukainen yhdenvertaisen kohtelun periaatteen kanssa ainoastaan, mikäli näiden kahden työntekijäryhmän välinen erilainen kohtelu on

perusteltavissa seikoilla, jotka ovat objektiivisia ja jotka eivät ole millään tavalla sukupuolen perusteella syrjiviä (ks. mm. tuomio Rinner-Kühn, 171/88, EU:C:1989:328, 12 kohta; tuomio Voß, EU:C:2007:757, 38 kohta ja tuomio Brachner, C-123/10, EU:C:2011:675, 70 kohta).

42 Nyt käsiteltävässä asiassa on todettava, että asetuksen nro 2003-1306 15 §:n nojalla palvelusvuosia koskeva hyvitys kultakin vuosineljännekseltä eläkettä laskettaessa myönnetään virkamiehelle kustakin ennen 1.1.2004 avioliitossa tai avioliiton ulkopuolella syntyneestä lapsesta tai ottolapseksi otetusta lapsesta tai lapsesta, joka on otettu hoidettavaksi ennen tätä päivämäärää ja on ollut henkilön hoidettavana vähintään yhdeksän vuoden ajan, edellyttäen, että kyseinen virkamies voi osoittaa keskeyttäneensä työnteon yhtäjaksoisesti vähintään kahden kuukauden ajaksi äitiysloman, adoptiovapaan, vanhempainvapaan taikka sairaan tai vammautuneen lapsen hoitamiseksi myönnetyn hoitovapaan tai sellaisen virkavapaan vuoksi, joka on myönnetty alle kahdeksan vuoden ikäisen lapsen hoitamiseksi. Kyseisen säännöksen mukaan tämä hyvitys myönnetään myös naispuolisille virkamiehille, jotka ovat synnyttäneet opiskelunsa aikana ennen 1.1.2004 ja ennen kuin heidät on otettu julkishallinnon palvelukseen, kun palvelukseenotto on tapahtunut kahden vuoden kuluessa kilpailuun osallistumiseksi vaadittavan tutkinnon suorittamisesta.

43 On todettava, että sellaisenaan tarkasteltuna säännös, jonka mukaan pääasiassa kyseessä olevan kaltaista hyvitystä sovelletaan sekä nais- että miespuolisiin virkamiehiin sillä edellytyksellä, että nämä ovat keskeyttäneet työnteon vähintään kahden kuukauden ajaksi lapsen hoitamista varten, on neutraali asianomaisen osapuolen sukupuoleen nähden erityisesti siksi, että siitä ei ilmene, että työnteon keskeyttäminen pääasiassa kyseessä olevien säännösten nojalla olisi mahdollista ainoastaan toista sukupuolta oleville virkamiehille.

44 Tältä osin on kiistatonta, että sekä mies- että naispuolisilla virkamiehillä on tällainen mahdollisuus työnteon keskeyttämiseen adoptiovapaan, vanhempainvapaan, sairaan tai vammautuneen lapsen hoitamiseksi myönnetyn hoitovapaan tai sellaisen virkavapaan vuoksi, joka on myönnetty alle kahdeksan vuoden ikäisen lapsen hoitamiseksi.

45 Tästä neutraalista vaikutelmasta huolimatta on kuitenkin todettava, että asetuksen nro 2003-1306 15 §:n mukainen edellytys johtaa siihen, että huomattavasti suurempi prosentuaalinen osuus naisista miehiin verrattuna hyötyy kyseisestä edusta.

46 On nimittäin niin, että koska pääasiassa kyseessä olevan eläkehyvitysjärjestelmän mukaisiin työnteon keskeyttämisperusteisiin kuuluu äitiysloma, tämä merkitsee sitä, että kun otetaan huomioon tämän loman vähimmäiskesto ja pakottava luonne Ranskan oikeudessa, saavat naispuoliset virkamiehet, jotka ovat lapsensa biologisia äitejä, lähtökohtaisesti tämän hyvityksen mukaisen edun.

47 Sitä vastoin nyt käsiteltävässä asiassa useat seikat vähentävät huomattavasti niiden miespuolisten virkamiesten määrää, jotka voivat tosiasiallisesti hyötyä kyseisestä edusta.

48 Tästä on todettava aluksi, että – toisin kuin äitiysloma – kyseiseen eläkehyvitykseen oikeuttavat vapaat tai virkavapaat ovat virkamiehelle vapaaehtoisia.

49 Toiseksi erityisesti Ranskan hallituksen kirjallisista huomautuksista käy ilmi, että vanhempainvapaan, sairaan tai vammautuneen lapsen hoitamiseksi myönnetyn hoitovapaan tai virkavapaan kaltaisten sääntöjenmukaisten jaksojen ajalta ei makseta palkkaa eikä niiltä kerry eläkettä. Lisäksi sairaan tai vammautuneen lapsen hoitamiseksi myönnetyn hoitovapaan ajalta oikeus ikälisiin on rajoitettu, ja virkavapaan ajalta ikälisät eivät kerry ollenkaan.

50 Se, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisesta hyvitysjärjestelmästä hyötyvät pääasiallisesti naiset, on nimenomaisesti todettu asiassa D'Amato ym. 29.12.2004 annetussa Conseil d'État'n tuomiossa (nro 265097), johon Ranskan hallitus on vedonnut kirjallisissa huomautuksissaan. Haute Autorité de

lutte contre les discriminations et pour l'égalité (kansallinen tasa-arvoviranomainen) on tehnyt samanlaisen arvion 26.9.2005 antamassaan päätöksessä nro 2005-32, johon Leonen pariskunta on vedonnut kirjallisissa huomautuksissaan.

51 Edellä esitetyn perusteella työnteon keskeyttäminen kahden kuukauden ajaksi, mikä asetetaan pääasiassa kyseessä olevassa järjestelmässä lähtökohtaisesti hyvityksen saamisen edellytykseksi, on – vaikka se vaikuttaakin neutraalilta kyseessä olevien virkamiesten sukupuoleen nähden – nyt käsiteltävässä asiassa omiaan tosiasiassa toteutumaan huomattavasti pienemmän miespuolisten virkamiesten prosentuaalisen osuuden kuin naispuolisten virkamiesten prosentuaalisen osuuden osalta, ja näin ollen tämä edellytys on tosiasiassa epäedullisempi huomattavasti suuremmalle määrälle yhtä sukupuolta kuin toista sukupuolta oleville työntekijöille.

52 Näissä olosuhteissa on tutkittava, voidaanko näin aiheutuvaa naispuolisten ja miespuolisten työntekijöiden erilaista kohtelua nyt käsiteltävässä asiassa pitää perusteltuna sellaisten objektiivisten seikkojen vuoksi, joihin ei liity minkäänlaista sukupuoleen perustuvaa syrjintää.

53 Tältä osin unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä käy ilmi, että asia on näin erityisesti, jos valituilla toimenpiteillä toteutetaan sosiaalipolitiikan hyväksyttävää tavoitetta, jos toimenpiteet ovat soveliaita tavoitellun päämäärän saavuttamiseksi ja jos ne ovat sitä varten tarpeellisia (ks. mm. tuomio Seymour-Smith ja Perez, EU:C:1999:60, 69 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen ja tuomio Brachner, EU:C:2011:675, 70 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

54 Lisäksi tällaisten toimenpiteiden voidaan katsoa olevan omiaan takaamaan kyseessä olevan tavoitteen vain, jos ne tosiasiallisesti vastaavat pyrkimykseen saavuttaa tavoite ja jos ne toteutetaan johdonmukaisesti ja järjestelmällisesti (tuomio Hartlauer, C-169/07, EU:C:2009:141, 55 kohta; tuomio Georgiev, C-250/09 ja C-268/09, EU:C:2010:699, 56 kohta; tuomio Fuchs ja Köhler, C-159/10 ja C-160/10, EU:C:2011:508, 85 kohta ja tuomio Brachner, EU:C:2011:675, 71 kohta).

55 Jäsenvaltion on syrjiväksi oletetun säännöksen laatijana osoitettava, että säännös on hyväksyttävän sosiaalipoliittisen tavoitteen mukainen, että tähän tavoitteeseen ei liity sukupuoleen perustuvaa syrjintää ja että jäsenvaltio saattoi kohtuudella arvioida, että valituilla keinoilla voitiin edistää kyseisen tavoitteen toteuttamista (tuomio Brachner, EU:C:2011:675, 74 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

56 Oikeuskäytännöstä ilmenee myös, että vaikka viime kädessä kansallisen tuomioistuimen, jonka yksinomaiseen toimivaltaan tosiseikkojen arviointi ja kansallisen lainsäädännön tulkinta kuuluvat, on päätettävä, onko kyseessä oleva lainsäännös perusteltavissa kyseisellä objektiivisella seikalla ja miltä osin se on perusteltavissa, unionin tuomioistuin, jonka tehtävänä on antaa kansalliselle tuomioistuimelle hyödyllisiä vastauksia ennakkoratkaisumenettelyssä, on toimivaltainen antamaan pääasian asiakirja-aineiston sekä sille esitettyjen kirjallisten ja suullisten huomautusten perusteella ohjeita, joiden avulla kansallinen tuomioistuin voi antaa ratkaisunsa (ks. mm tuomio Brachner, EU:C:2011:675, 72 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

57 Pääasiassa kyseessä olevan hyvitysjärjestelmän tavoitteiden yksilöimisestä Ranskan hallitus, jonka on, kuten tämän tuomion 55 kohdassa on todettu, osoitettava, että kyseinen järjestelmä on tapauksen mukaan hyväksyttävän tavoitteen mukainen ja että tähän tavoitteeseen ei liity sukupuoleen perustuvaa syrjintää, on todennut huomautuksissaan, että kyseisen hyvityksen tarkoituksena on korvata työuralle aiheutuva haitta, joka johtuu työnteon keskeytymisestä lasten syntymän, adoption tai kasvattamisen vuoksi.

58 Tästä on todettava, että huolehtiminen siitä, että haitat, jotka aiheutuvat nais- ja miespuolisille työntekijöille siitä, että heidän työuransa keskeytyvät tietyn ajanjakson ajaksi heidän lapsistaan huolehtimista varten, korvataan, on kyllä itsessään hyväksyttävä sosiaalipoliittinen tavoite.

59 Pelkät yleisluonteiset väitteet tarkoitetun toimenpiteen soveltuvuudesta eivät kuitenkaan riitä, jotta voitaisiin katsoa, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen riidanalaisen säännöksen tavoitteeseen ei liity sukupuoleen perustuvaa syrjintää, eikä niiden perusteella voida myöskään kohtuudella arvioida, että valituilla keinoilla voitaisiin edistää tämän tavoitteen toteuttamista (ks. vastaavasti mm. tuomio Seymour-Smith ja Perez, EU:C:1999:60, 76 kohta ja tuomio Nikoloudi, C-196/02, EU:C:2005:141, 52 kohta).

60 Nyt käsiteltävässä asiassa on kiinnitettävä huomiota tämän tuomion 52–55 kohdassa mainittujen eri edellytysten tosiasialliseen täyttymiseen sitäkin suuremmalla syyllä, että – kuten tämän tuomion 36 ja 37 kohdassa on korostettu – pääasiassa kyseessä olevasta hyvitysjärjestelmästä on säädetty kansallisen oikeuden yhdenmukaistamiseksi miesten ja naisten samapalkkaisuusperiaatteen kanssa sen jälkeen, kun unionin tuomioistuin oli todennut, että aikaisempi kansallinen säännöstö ei ollut yhdenmukainen tämän periaatteen kanssa.

61 Komissio ja Leonen pariskunta ovat kuitenkin väittäneet tästä erityisesti, että Ranskan tasavalta on korvannut tämän aikaisemman säännöstön uudella säännöstöllä, jonka sisältämät toimenpiteet vaikuttavat neutraaleilta sen kohteena olevien henkilöiden sukupuoleen nähden, mutta jolla on tosiasiassa säilytetty kyseisen aikaisemman säännöksen tavoitteet ja vallitseva tila sekä jatkettu sen konkreettisia vaikutuksia.

62 Leonen pariskunnan mukaan uudella sovellettavalla säännöstöllä nimittäin säilytetään sama tarkoitus ja peruste kuin vanhalla säännöstöllä eli se, että virkamiehen uransa aikana lasten kasvatukseen käyttämän ajan työuralle aiheuttamat haitat hyvitetään. Ranskan tasavalta on näin ollen Leonen pariskunnan mukaan käyttänyt työuran keskeytymistä koskevaa keinotekoista syytä vain välttääkseen taloudelliset seuraukset, jotka voivat aiheutua unionin oikeuden asianmukaisesta soveltamisesta, eikä tämä jäsenvaltio ole osoittanut, että tehdyillä muutoksilla pyrittäisiin hyväksyttävään tavoitteeseen, johon ei liity sukupuoleen perustuvaa syrjintää.

63 Ranskan tasavalta väittää, että työnteon keskeyttämisellä lasten hoitamista varten on välitön vaikutus virkamiehen eläkkeen suuruuteen joko siksi, että eläkettä laskettaessa ei oteta huomioon keskeytynyttä aikaa, tai siksi, että nämä ajanjaksot hidastavat työuraa, ja että pääasiassa kyseessä olevan hyvityksen tarkoituksena on korvata tämä vaikutus taloudellisesti eläkettä maksettaessa.

64 Tämän tuomion 56 kohdassa mainitun oikeuskäytännön mukaisesti unionin tuomioistuimen tehtävänä on pääasian asiakirja-aineiston sekä sille esitettyjen kirjallisten ja suullisten huomautusten perusteella antaa seuraavat ohjeet, joiden avulla kansallinen tuomioistuin voi antaa ratkaisunsa.

65 Ensinnäkin on todettava, että – kuten Ranskan hallituksen huomautuksista käy ilmi – oikeudet eläkkeeseen ja ikälisiin säilyvät äitiysloman ja adoptiovapaan aikana, kun taas vanhempainvapaan ajalta myönnetään täysimääräinen oikeus ikälisiin ja sairaan tai vammautuneen lapsen hoitamiseksi myönnetyn hoitovapaan ajalta oikeus ikälisiin on rajoitettu. Näissä olosuhteissa on perusteltua pohtia sitä, missä määrin pääasiassa kyseessä olevan hyvityksen myöntämisen tarkoituksena on todellakin korvata se, että näitä ajanjaksoja ei oteta huomioon eläkettä laskettaessa, tai virkamiehen urakehityksen hidastumiseen liittyvät haitat, kuten tämä hallitus väittää.

66 Sama koskee lähtökohtaisesti sitä, että tämä hyvitys vahvistetaan yhdenmukaisesti koko vuodeksi ottamatta huomioon työnteon keskeytymisen tosiasiallista kestoa.

67 Tässä yhteydessä on korostettava lisäksi, että kyseisen hyvityksen laajuus on pysynyt samana kuin mikä se oli tuomiossa Griesmar (EU:C:2001:648) EY 141 artiklan vastaiseksi todetussa aikaisemmassa hyvitysjärjestelmässä. Kuten kyseisessä tuomiossa on kuitenkin todettu, järjestelmän mukaisella tuolloin voimassa olleella hyvityksellä oli eri tarkoitus eli niiden työuraan liittyvien haittojen hyvittäminen, jotka aiheutuivat naisille siitä, että he olivat kasvattaneet lapsiaan työuransa aikana.

68 Tästä voidaan kuitenkin todeta, että vaikka eläkehyvityksellä, joka vastaa yhtä vuotta kotona hoidettua lasta kohti, on epäilemättä tämä viimeksi mainittu tarkoitus, ei tämän edun laajuuden pysyttämistä samanlaisena nyt käsiteltävässä asiassa kyseessä olevassa säännöstössä voida, kuten on jo todettu, sivuuttaa ilman, että pohditaan sitä, voidaanko kyseisellä säännöstöllä saavuttaa tämän tuomion 57 kohdassa mainittu tavoite.

69 Toiseksi tämän tuomion 54 kohdassa mainitusta edellytyksestä, joka koskee kyseisen tavoitteen johdonmukaista ja järjestelmällistä toteuttamista, on todettava seuraavaa.

70 Yhtäältä on katsottava, että – kuten asetuksen nro 2003-1306 15 §:n 3 momentissa säädetään – pääasiassa kyseessä oleva hyvitys myönnetään naispuolisille virkamiehille, jotka ovat synnyttäneet opiskelunsa aikana ennen 1.1.2004 ja ennen kuin heidät on otettu julkishallinnon palvelukseen, kun palvelukseenotto on tapahtunut kahden vuoden kuluessa kilpailuun osallistumiseksi vaadittavan tutkinnon suorittamisesta, eikä heiltä voida vaatia ammattitoiminnan keskeytymistä koskevan edellytyksen täyttymistä.

71 Siltä osin kuin tällainen poikkeus kuitenkin merkitsee sitä, että hyvitys myönnetään virkamiehelle, joka ei ole keskeyttänyt uraansa ja jolle ei näin ollen ole voinut aiheutua haittaa, joka tällä hyvityksellä on tarkoitus korvata, tällainen säännös vaikuttaa lähtökohtaisesti sellaiselta, että sillä ei noudateta edellä mainittua johdonmukaisuuden ja järjestelmällisyyden vaatimusta.

72 Toisaalta pääasiassa kyseessä olevan hyvitysjärjestelmän nojalla tiettyjen lasten osalta, kuten puolison lapset, lapset, joihin nähden eläkkeensaajalle tai tämän puolisolle on myönnetty vanhemmuuteen liittyvä vastuu, lapset, joiden holhous on myönnetty eläkkeensaajalle tai tämän puolisolle, jos holhoukseen liittyy lapsen tosiasiallinen ja pysyvä huoltajuus, tai lapset, jotka eläkkeensaaja tai tämän puoliso on ottanut talouteensa kasvattilapsiksi, on kyseessä olevan hyvityksen myöntämisen edellytyksenä työnteon keskeyttäminen kahdeksi kuukaudeksi, mutta myös se, että näitä lapsia on hoidettu vähintään yhdeksän vuoden ajan.

73 Tällainen lisäedellytys ei kuitenkaan näytä lähtökohtaisesti olevan yhdenmukainen sen tavoitteen kanssa, johon Ranskan hallitus on nyt käsiteltävässä asiassa vedonnut.

74 Lopuksi on otettava huomioon se, kuten on jo aikaisemmin huomautettu, että pääasiassa kyseessä olevasta hyvitysjärjestelmästä on säädetty siksi, että on ollut välttämätöntä korjata se, että aikaisemmin voimassa ollut hyvitysjärjestelmä ei ollut yhdenmukainen samapalkkaisuusperiaatteen kanssa, mikä todettiin tuomiossa Griesmar (EU:C:2001:648).

75 Koska pääasiassa kyseessä oleva hyvitysjärjestelmä on tarkoitettu sovellettavaksi 28.5.2003 alkaen maksettaviin eläkkeisiin ja koska siinä otetaan huomioon ennen 1.1.2004 syntyneet, ottolapseksi tai hoidettavaksi otetut lapset, on sillä ollut tarkoitus säännellä niitä hyvityksiä, joiden maksaminen perustuu tähän aikaisempaan järjestelmään.

76 On kuitenkin huomautettava, että kyseisessä tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että aikaisempi järjestelmä oli yhdenvertaisen kohtelun periaatteen vastainen, koska siinä suljettiin pois oikeus hyvitykseen miespuolisilta virkamiehiltä, vaikka he saattoivat osoittaa vastanneensa lastensa kasvatuksesta (tuomio Griesmar, EU:C:2001:648, 67 kohta).

77 Tästä on korostettava, että vaikka pääasiassa kyseessä olevan järjestelmän mukaisia myöntämisedellytyksiä on tarkoitus soveltaa ainoastaan eläkkeisiin, jotka pääasiallisesti maksetaan tämän järjestelmän voimaantulon jälkeen, viimeksi mainitulla järjestelmällä on kuitenkin mahdollisesti evätty tietyiltä miespuolisilta virkamiehiltä tuleva oikeus, joka heille kuuluisi EY 141 artiklan välittömän oikeusvaikutuksen seurauksena. On kuitenkin huomautettava, että vaikka unionin oikeus ei

ole esteenä sille, että jäsenvaltio menettelee näin, on tämän edellytyksenä erityisesti se, että jäsenvaltion tältä osin toteuttamilla toimenpiteillä noudatetaan miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatetta (ks. vastaavasti tuomio Roks ym., C-343/92, EU:C:1994:71, 29 ja 30 kohta).

78 Kuten tämän tuomion 65–73 kohdasta käy kuitenkin ilmi ja ellei kansallisille tuomioistuimille kuuluvista lopullisista arvioista muuta johdu, asia ei ilmeisesti ole näin pääasiassa kyseessä olevan hyvitysjärjestelmän osalta.

79 Kaiken edellä esitetyn perusteella toiseen kysymykseen on vastattava, että EY 141 artiklaa on tulkittava siten, että pääasiassa kyseessä olevan kaltainen eläkehyvitysjärjestelmä merkitsee tämän artiklan vastaista, palkkausta koskevaa naispuolisten ja miespuolisten työntekijöiden välistä välillistä syrjintää, ellei järjestelmää voida perustella objektiivisilla seikoilla, jotka eivät ole millään tavalla sukupuolen perusteella syrjiviä, kuten hyväksyttävällä sosiaalipoliittisella tavoitteella, ja ellei sillä voida taata tätä tavoitetta ja ellei se ole tarpeen tavoitteen saavuttamiseksi, mikä edellyttää, että järjestelmällä tosiasiallisesti pyritään saavuttamaan tavoite ja että se toteutetaan johdonmukaisesti ja järjestelmällisesti.

Ensimmäinen kysymys

80 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee ensimmäisellä kysymyksellään, onko EY 141 artiklaa tulkittava siten, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaiset varhennettuun eläkkeeseen liittyvää välitöntä oikeutta koskevat säännökset merkitsevät tämän artiklan vastaista, palkkausta koskevaa naispuolisten ja miespuolisten työntekijöiden välistä välillistä syrjintää.

81 Aluksi on korostettava, että eläkelain L. 24 ja R. 37 §, jotka koskevat välitöntä oikeutta varhennettuun eläkkeeseen, on pääasiassa kyseessä olevaa hyvitysjärjestelmää koskevien säännösten tavoin annettu tuomiossa Griesmar (EU:C:2001:648) annettujen oikeusohjeiden huomioon ottamiseksi.

82 Näissä pykälissä asetetaan oikeuden saada tällaista varhennettua eläkettä edellytykseksi se, että virkamiehen, joka on kolmen lapsen vanhempi tai yhden vähintään vuoden ikäisen sellaisen lapsen vanhempi, jonka invaliditeetti on vähintään 80 prosenttia, voi osoittaa jokaisen lapsen osalta keskeyttäneensä työnteon yhtäjaksoisesti vähintään kahden kuukauden ajaksi äitiysloman, adoptiovapaan, vanhempainvapaan taikka sairaan tai vammautuneen lapsen hoitamiseksi myönnetyn hoitovapaan tai sellaisen virkavapaan vuoksi, joka on myönnetty alle kahdeksan vuoden ikäisen lapsen hoitamiseksi. Kun lapsia syntyy tai adoptoidaan samanaikaisesti useampia, huomioon otetaan kaikkien lasten osalta niin ikään kahden kuukauden mittainen työnteon keskeytyminen.

83 Biologisten tai ottolapseksi otettujen lasten osalta kyseisen ajanjakson, jolloin työnteko on keskeytynyt, täytyy sijoittua aikavälille, joka alkaa syntymää tai adoptiota edeltäneen neljännen viikon ensimmäisestä päivästä ja päättyy synnytystä tai adoptiota seuraavan kuudennentoista viikon viimeiseen päivään.

84 Hoidettavana olleiden lasten osalta edellä mainituissa säännöksissä edellytetään, että lapsi on ollut hoidettavana vähintään yhdeksän vuoden ajan joko ennen kuin lapsi on täyttänyt 16 vuotta tai ennen sitä ikää, jolloin lasta koskeva elatusvelvollisuus lakkaa.

85 Näistä säännöksistä käy myös ilmi, että työnteon keskeyttämiseen rinnastetaan ajanjaksot, joilta asianomainen ei ole maksanut eläkemaksuja ja joiden aikana hän ei ole harjoittanut mitään ammatillista toimintaa.

86 Syistä, jotka ovat soveltuvin osin samat kuin tämän tuomion 43–49 kohdassa esitetyt syyt, on kuitenkin todettava aluksi, että vaikka tällaiset säännökset vaikuttavat neutraaleilta kyseessä olevien virkamiesten sukupuoleen nähden, niissä säädetyt pääasiassa kyseessä olevan edun myöntämistä koskevat edellytykset johtavat siihen, että huomattavasti suurempi prosentuaalinen osuus naisista miehiin verrattuna hyötyy edusta.

87 Näissä olosuhteissa on seuraavaksi tutkittava, voiko näin aiheutuva nais- ja miespuolisten työntekijöiden erilainen kohtelu tämän tuomion 52–55 kohdassa mainittujen oikeuskäytännössä vahvistettujen periaatteiden nojalla kuitenkin olla perusteltua sellaisten objektiivisten seikkojen nojalla, jotka eivät ole millään tavalla sukupuolen perusteella syrjiviä.

88 Ranskan hallitus on katsonut tästä huomautuksissaan, että kyseessä olevilla kansallisilla säännöksillä on pääasiassa kyseessä olevan hyvityksen kanssa sama tavoite eli lasten syntymästä, adoptiosta tai kasvattamisesta seuraavasta työnteon keskeytymisestä työuralle aiheutuvan haitan hyvittäminen.

89 Kuten tämän tuomion 56 kohdassa on huomautettu, on viime kädessä kansallisen tuomioistuimen tehtävänä tutkia kaikkien merkityksellisten seikkojen perusteella, voidaanko pääasiassa kyseessä olevalla välitöntä oikeutta varhennettuun eläkkeeseen koskevalla järjestelmällä keinona pyrkiä tähän tavoitteeseen saavuttaa kyseinen tavoite, kun otetaan huomioon järjestelmään liittyvät menettelysäännöt, ja pyritäänkö sillä tosiasiallisesti saavuttamaan tavoite ja toteutetaanko se johdonmukaisesti ja järjestelmällisesti kyseiseen tavoitteeseen nähden. Unionin tuomioistuin on kuitenkin toimivaltainen antamaan ohjeita, joiden avulla kyseinen tuomioistuin voi antaa ratkaisunsa.

90 Erityisesti tavoitteen saavuttamista koskevasta tosiasiallisesta pyrkimyksestä, johon nyt käsiteltävässä asiassa on vedottu, ja tätä koskevasta johdonmukaisuuden ja järjestelmällisyyden vaatimuksesta tästä näkökulmasta katsottuna on kuitenkin todettava aluksi, että lähtökohtaisesti ei vaikuta siltä, että sillä, että virkamiehille myönnetään välitön oikeus varhennettuun eläkkeeseen, voitaisiin hyvittää uralle aiheutunut haitta, joka johtuu kolmesta kahden kuukauden pituisesta työnteon keskeytymisestä lapsen syntymän, hoitamisen tai kasvattamisen vuoksi, tai työnteon yhdestä kahden kuukauden pituisesta keskeytymisestä lapsen syntymän tai sellaisen lapsen, jonka invaliditeetti on yli 80 prosenttia, hoitamisen vuoksi. Ranskan hallitus ei myöskään ole osoittanut sitä, miten uralle aiheutunut haitta voidaan hyvittää tällä tavalla.

91 Lisäksi on todettava, että pääasiassa kyseessä olevalle edulle ominaisia seikkoja ei voida lähtökohtaisesti perustella johdonmukaisesti kyseisten haittojen, joihin on vedottu, hyvitystä koskevaan tavoitteeseen nähden.

92 Asia on näin ensinnäkin siksi – kuten tämän tuomion 72 ja 73 kohdassa on jo todettu pääasiassa kyseessä olevasta hyvityksestä –, että tiettyjen lasten kohdalla välitön oikeus varhennettuun eläkkeeseen edellyttää paitsi työnteon keskeyttämistä kahdeksi kuukaudeksi myös lisäedellytyksenä sitä, että kyseinen virkamies on hoitanut näitä lapsia vähintään yhdeksän vuoden ajan.

93 Toiseksi asia on näin myös sen vuoksi, että pääasiassa kyseessä oleva etuus myönnetään virkamiehille erotuksetta sen mukaan, ovatko he keskeyttäneet uransa kolmeksi kahden kuukauden pituiseksi ajanjaksoksi kolmen eri lapsen vuoksi vai yhdeksi kahden kuukauden pituiseksi ajanjaksoksi sellaisen lapsen vuoksi, jonka invaliditeetti on vähintään 80 prosenttia. Ei nimittäin vaikuta ensi arviolta siltä, että haitat, jotka uralle väitetään aiheutuvan kahden kuukauden pituisesta työnteon keskeytymisestä ja jotka kyseisen etuuden väitetään hyvittävän, olisivat erilaiset sen mukaan, onko kyse lapsen syntymästä, adoptiosta tai siitä, onko lapsella vamma vai ei.

94 Kolmanneksi tämä pitää paikkansa myös siksi, että pääasiassa kyseessä olevien säännösten mukaan vaikuttaa siltä, että mikäli lapsia syntyy tai adoptoidaan kerralla useampia, tästä seurannut yksi kahden kuukauden pituinen työnteon keskeytyminen otetaan huomioon kyseessä olevien lasten määrää

vastaavasti. Ei kuitenkaan ilmene, että kahden kuukauden pituisesta työnteon keskeytymisestä aiheutuvat väitetyt haitat, jotka tällä edulla on tarkoitus hyvittää, olisivat erilaiset siitä riippuen, johtuuko tämä keskeytyminen yhden vai useamman lapsen syntymästä tai adoptiosta.

95 Neljänneksi on todettava, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on tutkittava, ovatko eläkelain L. 24 §:n I momentin 3 kohdan ja R. 37 §:n III momentin säännökset, joiden mukaan pääasiassa kyseessä oleva etu myönnetään sellaisten ajanjaksojen osalta, joina asianomainen ei ole harjoittanut mitään ammattitoimintaa, sen perusteella, mikä on näiden säännösten ulottuvuus, mahdollisesti myös edellä mainitun johdonmukaisuuden vaatimuksen vastaisia.

96 Lisäksi on todettava, että kun kyseinen tuomioistuin suorittaa pyydetyn arvioinnin sen varmistamiseksi, että pääasiassa kyseessä olevalla järjestelmällä todellakin pyritään väitettyyn tavoitteeseen ja että järjestelmä on toimeenpantu tavoitteeseen nähden johdonmukaisesti ja järjestelmällisesti, kyseinen tuomioistuin saattaa joutua ottamaan huomioon myös mahdolliset yhteydet pääasiassa kyseessä olevan välitöntä oikeutta varhennettuun eläkkeeseen koskevan järjestelmän ja sen aikaisemman kansallisen säännöksen välillä, joka on edeltänyt tätä järjestelmää ja josta unionin tuomioistuimella ei ole riittäviä tietoja. Tästä kyseinen kansallinen tuomioistuin saattaa erityisesti joutua tutkimaan sen, missä määrin tällaiset yhteydet voivat – kuten tässä tuomiossa on todettu pääasiassa kyseessä olevasta hyvitysjärjestelmästä – vaikuttaa tähän arviointiin.

97 Lopuksi nyt käsiteltävässä asiassa on tämän tuomion 81 kohdassa esitetty huomioon ottaen todettava, että tämän tuomion 74–78 kohdassa esitettyjä kyseistä hyvitysjärjestelmää koskevia toteamuksia voidaan soveltaa soveltuvin osin pääsiassa kyseessä olevaan varhennettuun eläkkeeseen liittyvää välitöntä oikeutta koskevaan järjestelmään.

98 Kaiken edellä esitetyn perusteella ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että EY 141 artiklaa on tulkittava siten, että pääasiassa kyseessä olevan kaltainen varhennettuun eläkkeeseen liittyvää välitöntä oikeutta koskeva järjestelmä merkitsee tämän artiklan vastaista, palkkausta koskevaa naispuolisten ja miespuolisten työntekijöiden välistä välillistä syrjintää, ellei järjestelmää voida perustella objektiivisilla seikoilla, jotka eivät ole millään tavalla sukupuolen perusteella syrjiviä, kuten hyväksyttävällä sosiaalipoliittisella tavoitteella, ja ellei sillä voida taata tätä tavoitetta ja ellei se ole tarpeen tavoitteen saavuttamiseksi, mikä edellyttää, että järjestelmällä tosiasiallisesti pyritään saavuttamaan tavoite ja että se toteutetaan tältä kannalta johdonmukaisesti ja järjestelmällisesti.

Kolmas kysymys

99 Kolmannella kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee, voidaanko tällainen toista ja kolmatta kysymystä tutkittaessa mahdollisesti todettu välillinen syrjintä oikeuttaa EY 141 artiklan 4 kohdan nojalla.

100 Tässä viimeksi mainitussa säännöksessä määrätään, että jotta miesten ja naisten välinen täysi tosiasiallinen tasa-arvo toteutuisi työelämässä, tasa-arvoisen kohtelun periaate ei estä jäsenvaltioita pitämästä voimassa tai toteuttamasta sellaisia erityisetuja tarjoavia toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on helpottaa aliedustettuna olevan sukupuolen ammatillisen toiminnan harjoittamista taikka ehkäistä tai hyvittää ammattiuraan liittyviä haittoja.

101 Tästä on riittävää todeta nyt käsiteltävässä asiassa, että unionin tuomioistuin on aiemmin katsonut, että pääasiassa kyseessä olevan kaltainen hyvitys ei ole EY:n perustamissopimuksessa tarkoitettu toimenpide, koska siinä tyydytään myöntämään virkamiehille palvelusvuosia koskeva hyvitys puuttumatta virkamiesten uransa aikana kohtaamiin ongelmiin, eikä se näytä kompensoivan virkamiesten urakehitykselle aiheutuvia haittoja auttamalla virkamiehiä urallaan ja näin toteuttavan

miesten ja naisten välistä tosiasiallista tasa-arvoa työelämässä (ks. vastaavasti tuomio Griesmar, EU:C:2001:648, 63–65 kohta; ks. myös tuomio komissio v. Italia, C-46/07, EU:C:2008:618, 57 ja 58 kohta ja tuomio komissio v. Kreikka, C-559/07, EU:C:2009:198, 66–68 kohta).

102 Sama pätee varhennettuun eläkkeeseen liittyvää välitöntä oikeutta koskevan kaltaiseen toimenpiteeseen siltä osin kuin tällainen toimenpide, jolla vain suositaan työuran varhaista päättymistä, ei ratkaise virkamiesten uransa aikana kohtaamia ongelmia auttamalla heitä urallaan eikä sillä näin ollen konkreettisesti taata miesten ja naisten välistä tosiasiallista tasa-arvoa työelämässä.

103 Edellä esitetyn perusteella kolmanteen kysymykseen on vastattava, että EY 141 artiklan 4 kohtaa on tulkittava siten, että tässä säännöksessä tarkoitettuja toimenpiteitä eivät ole pääasiassa kyseessä olevan kaltaiset kansalliset toimenpiteet, joilla vain annetaan työntekijöille, joita toimenpiteet koskevat, mahdollisuus varhennettuun eläkkeeseen liittyvään välittömään oikeuteen ja myönnetään palvelusaikaa koskeva hyvitys heidän eläkkeelle lähtiessään, mutta joilla ei puututa ongelmiin, joita työntekijät saattavat kohdata työuransa aikana.

Oikeudenkäyntikulut

104 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (neljäs jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) **EY 141 artiklaa on tulkittava siten, että pääasiassa kyseessä olevan kaltainen eläkehyvitysjärjestelmä merkitsee tämän artiklan vastaista, palkkausta koskevaa naispuolisten ja miespuolisten työntekijöiden välistä välillistä syrjintää, ellei järjestelmää voida perustella objektiivisilla seikoilla, jotka eivät ole millään tavalla sukupuolen perusteella syrjiviä, kuten hyväksyttävällä sosiaalipoliittisella tavoitteella, ja ellei sillä voida taata tätä tavoitetta ja ellei se ole tarpeen tavoitteen saavuttamiseksi, mikä edellyttää, että järjestelmällä tosiasiallisesti pyritään saavuttamaan tavoite ja että se toteutetaan johdonmukaisesti ja järjestelmällisesti.**

2) **EY 141 artiklaa on tulkittava siten, että pääasiassa kyseessä olevan kaltainen varhennettuun eläkkeeseen liittyvää välitöntä oikeutta koskeva järjestelmä merkitsee tämän artiklan vastaista, palkkausta koskevaa naispuolisten ja miespuolisten työntekijöiden välistä välillistä syrjintää, ellei järjestelmää voida perustella objektiivisilla seikoilla, jotka eivät ole millään tavalla sukupuolen perusteella syrjiviä, kuten hyväksyttävällä sosiaalipoliittisella tavoitteella, ja ellei sillä voida taata tätä tavoitetta ja ellei se ole tarpeen tavoitteen saavuttamiseksi, mikä edellyttää, että järjestelmällä tosiasiallisesti pyritään saavuttamaan tavoite ja että se toteutetaan tältä kannalta johdonmukaisesti ja järjestelmällisesti.**

3) **EY 141 artiklan 4 kohtaa on tulkittava siten, että tässä säännöksessä tarkoitettuja toimenpiteitä eivät ole pääasiassa kyseessä olevan kaltaiset kansalliset toimenpiteet, joilla vain annetaan työntekijöille, joita toimenpiteet koskevat, mahdollisuus varhennettuun eläkkeeseen liittyvään välittömään oikeuteen ja myönnetään palvelusaikaa koskeva hyvitys heidän eläkkeelle lähtiessään, mutta joilla ei puututa ongelmiin, joita työntekijät saattavat kohdata työuransa aikana.**

Allekirjoitukset